

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 22 (617)

Субота, 31 мая 1947 года.

Цана 50 кап.

Няспынна авалодваць марксізмам-ленінізмам

Люды творчых прафесій, майстры духоўных каштоўнасцяў павінны быць высокаадукаванымі, перадавымі людзьмі свайго часу. Спраўдным мастаком можа быць толькі той, хто, авалодаўшы сакрэтамі творчасці, настольна ўзбагачае свабодны перадавымі ідэямі, якія пакладзены ў аснову марксіска-ленінскага вучэння аб законах развіцця прыроды і грамадства. Галоўная функцыя мастака заключаецца ў тым, каб сваёй творчасцю ўлівацца на масы. Таму марксіска-ленінская тэорыя неабходна савецкаму пісьменніку, кампазітару, мастаку, артысту не толькі як сродка перадавага мыслення, але і як кіраўніцтва ў яго практычнай грамадска-палітычнай дзейнасці.

«Ленінец не можа быць толькі спецыялістам аблюбоўленай ім галіны навукі, — ён павінен быць разам з тым паліткам — грамадскім работнікам, які жыва цікавіцца лёсам сваёй краіны, знаёмы з законам грамадскага развіцця, умее карыстацца гэтымі законам і імкнецца быць актыўным удзельнікам палітычнага кіраўніцтва краіны» (Сталін).

Савецкая літаратура і савецкае мастацтва — самая перадавая ў свеце. Іх прагрэсіўная сутнасць абумоўлена тым, што яны з'яўляюцца дзеішчымі самага перадавага, прагрэсіўнага савецкага грамадства. І каб утрымаць за савецкімі пісьменнікамі і мастакамі мастацтва ролю наставнікаў сусветнага маштаба, неабходна, каб самі яны настольна і няспынна авалодвалі «навукай усіх навук» — марксіска-ленінскай тэорыяй.

Авалодаўшы багаццем ленінізма, наша мастацкая інтэлігенцыя дэспі і глыбей зразумее гніласць буржуазнай культуры, упадзіць характар яе літаратуры і мастацтва, хаўсаліваць буржуазнай дэмакратыі, нікчэмнасць норм буржуазнай маралі. Маральна-палітычная перамога савецкіх людзей над людзьмі буржуазнага грамадства стане тым больш відэочнай, чым больш асвясана, з пункту погляду ленінізма, будучы разглядацца грамадска-палітычна працэсы ў нашай краіне.

Разшнэ ЦК ВКП(б) на вытаных літаратуры і мастацтва пераканаўча паказалі нашай мастацкай інтэлігенцыі неабходнасць вывучэння тэорыі і гісторыі большэвіцкай партыі. Без глыбокага ведання законаў развіцця грамадства, без вывучэння гісторыі барацьбы партыі Леніна — Сталіна за пабудову сацыялізма не можа быць і гутаркі аб новых сур'ёзных поспехах нашай літаратуры і нашага мастацтва. Марксіска-ленінская тэорыя, распрацаваная і ўзнятая на вышэйшую ступень геніем Сталіна, павінна з'яўляцца асновай нашай краіны.

Галоўнае ва ўсіх мастацкіх творах — гэта выхавацкае значэнне. Савецкія людзі, з'яўляючыся прыхільнікамі прыгожага, не прызнаюць абстрактнага замалевання прыгажосці. Адаючы валежнае фармальнаму майстэрству, яны патрабуюць, каб дасканалая форма з'яўлялася сродкам выяўлення багатага ідэйна-мастацкага зместу; весты, так званы чыстае мастацтва, адраўнае ад нашай душой і багатай рэчаіснасці, яны адносяць да мастацтва апошняга гатунку і адкідаюць як неатрабнае. Савецкія людзі патрабуюць ад пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва такіх твораў, якія выказвалі б перадавы ідэйны, вучылі, выхоўвалі і кілілі да нястомнага барацьбы за лепшую будучыню савецкага народа і ўсяго чалавецтва. Яны шукаюць у мастацкіх творах вычарпальных адказаў на хвалючыя пытанні сучаснасці, прыкладаў новай савецкай этыкі, памяткаў укаванні Леніна, што «ў аснове камуністычнай маралі ляжыць барацьба за ўмацаванне і завяршэнне камунізма».

Толькі глыбокае веданне рэвалюцыйнай тэорыі большэвізма, саветаў і глыбокія і ўсебаковыя веданне жыцця, здольна дапамагчы творцам духоўных каштоўнасцяў авалодваць марксіска-ленінскай тэорыяй.

Дзве сустрэчы

Пісьменнікі Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Міхась Лынькоў, Пятро Глебка нядаўна выступілі перад слухачамі партыйных курсаў пры ЦК КП(б) Беларусі. Вечар пачаўся дакладам Пятра Глебка, які расказаў аб дасягненнях беларускай літаратуры за апошнія гады і ахарактарызаваў творчасць прысутных на вечары пісьменнікаў. Затым Якуб Колас пазнаёміў прысутных з тым, як ён працаваў над

воліць высокія патрабаванні іх сучаснікаў. Толькі ў гэтым выпадку пачуццё, думка, вобраз і хваліванне мастака здольны стаць пачуццём, думкай, вобразам і хваліваннем чытача або глядача.

Разам з тым пісьменнікам і майстрам мастацтва неабходна памятаць, што светлапогляд нашай партыі адмаўляе нерухомае, закасіненасць тэарэтычных палажэнняў і норм, што дыялектычнае асэнсаванне новых з'яў жыцця павінна быць сталым спадарожнікам творчага і навуковага ўжывання тэарэтычных палажэнняў у літаратуры і мастацтве. Неабходна памятаць укаванне таварыша Сталіна, што «авалодаць марксіска-ленінскай тэорыяй — азначае умець узбагачаць гэтую тэорыю новым вылетам рэвалюцыйнага руху, умець узбагачаць яе новымі палажэннямі і вывадамі, умець развіваць яе і рухацца наперад, не спыняючыся перад тым, каб, выходзячы з сутнасці тэорыі, змяняць некаторыя яе палажэнні і вывады, якія зрабілі ўжо застарэлымі, новымі палажэннямі і вывадамі, што адпавядаюць новым гістарычным абставінам».

Асаблівае значэнне для выхавання ўсёго савецкага народа ў духу высокай ідэйнасці мае вывучэнне біяграфіі найвышэйшых людзей эпохі — Леніна і Сталіна. Жыццёвы шлях Леніна і Сталіна непарушына звязаны з жыццёвымі шляхамі ўсяго нашага народа. У біяграфіі вярхоўнага правадыра большэвіцкай партыі савецкія людзі бачаць ні з чым не параўнальныя ўзоры самаахвярнага барацьбы, найвышэйшай прынцыповасці і партыйнасці, глыбока-навуковага разумення з'яў грамадскага жыцця і ўмення свабодна арыентавацца ў абставінах. Вобраз вялікага Леніна — бачыць савецкай дзяржавы — з'яўляецца для савецкіх людзей натхняльным прыкладам вернага служэння народу, радзіме, высокароднай мэце будаўніцтва камуністычнага грамадства.

Вышучанае нядаўна шматлікім тыражом другое навукова перапрацаванае і дапоўненае выданне біяграфіі таварыша Сталіна ўжо зрабілася здымкам савецкіх людзей, стала важнейшым сродкам ідэйнага выхавання савецкай інтэлігенцыі і шырокіх мас працоўных. Книга аб жыцці і дзейнасці таварыша Сталіна з'яўляецца магучай крыніцай авалодання тэорыяй і практыкай большэвізма.

Вобраз Сталіна як і вобраз Леніна з'яўляецца для нашага народа светлаю на шляху да шчаслівай камуністычнай будучыні. Вялікі Сталін — гэта рэвалюцыйнае мінулае, гераічнае сучаснае і светлае будучае нашага народа.

«Гэта наша шчасце, — гаворыў тав. Молатаў, — што ў цяжкія гады вайны Чырвоную Армію і савецкі народ вёў лавэрал мудры і выпрабаваны правадыр Савецкага Саюза — Вялікі Сталін. З імем Генералісімуса Сталіна вядуць у гісторыю нашай краіны і ў сусветную гісторыю слаўныя перамогі нашай арміі. Пад кіраўніцтвам Сталіна, вялікага правадыра і арганізатара, мы прыступілі цяпер да мірнага будаўніцтва, каб дамагчыся сапраўднага росквіту сіл сацыялістычнага грамадства і апраўдаць лепшыя надзеі нашых сяброў ва ўсім свеце».

Магучыя вобразы Леніна і Сталіна, іх пудоўнае жыццё і барацьба служыць савецкім людзям узышальным прыкладам, натхняюць іх на гераічныя подзвігі ў працы і барацьбе, выдзікаюць высокароднае імкненне быць падобнымі да Леніна, быць падобнымі да Сталіна.

Авалоданне рэвалюцыйнай тэорыяй, вывучэнне рэвалюцыйнай практыкі нашай партыі і яе правадыроў — галоўна ўмова далейшага творчага росту і ўдасканалення рабніцкай літаратуры і мастацтва. Наступленне шэрада летніх гастроляў у тэатрах, творчых камандзіроўкі пісьменнікаў на новабудовы і ў вёску, інтэнсіўная летняя работа мастакоў не могуць і не павінны з'яўляцца перашкодай у сістэматычнай рабоце па авалоданні марксіска-ленінскай тэорыяй.

М. І. Калінін аб літаратуры

У асобе Міхаіла Іванавіча Калініна наша літаратура мела «вялікага друга і сапраўднага, строгага знаўцу пісьменніцкай працы» (Шолахаў).

Прысвятучы свае выдатныя артыкулы і прамовы важнаму пытанню камуністычнага выхавання, М. І. Калінін неаднаразова ўказваў на велізарную выхавальную ролю літаратуры і падкрэсліваў асабліва адказнасць савецкага пісьменніка перад народам.

«Задача кожнага работніка савецкага мастацтва, — пісаў М. І. Калінін, — халі ён хоча быць з народам, калі ён хоча быць у перадавых радах барацьбы за сацыялізм, калі ён хоча ўключыць сябе ў «а» ў пабудову новага свету — штурхаць людзей сваім творам наперад да дасягнення самай узышанай і высокароднай мэты — да пабудовы камуністычнага грамадства, выхоўваць у народзе любоў да радзімы, беззаветную адданасць партыі і гатоўнасць да ператварэння ў жыццё яе ідэй, каб лад, які з'явіўся ў савабалеменне гэтых ідэй, быў для народа даражэй усяго на свеце, каб наша моладзь палымела высокім імкненнем зрабіцца дашчымі барацьбітамі за справу Леніна — Сталіна... «Вось так мастакі могуць зрабіцца сацыялістычнымі рэалістамі».

Метад сацыялістычнага рэалізма, шчыльна сувязь з народам і палітыкай большэвіцкай партыі выхоўваюць нашу літаратуру на першыя месцы ў свеце, яе самаўдзяўняю, самую перадавую і рэвалюцыйную. Даючы адказ тым, хто скардыўся на адноснае слабасць нашай літаратуры ў параўнанні з гіганцкімі поспехамі, якія дасягнулі савецкім народам у іншых галінах, М. І. Калінін у 1937 г. адзначыў, што метады сацыялістычнага рэалізма, шчыльна сувязь з народам і палітыкай большэвіцкай партыі, імяна гэтыя рысы савецкай літаратуры патрэбна мець на ўвазе пры ацэнцы апошняй. Яны забяспечваюць літаратуры ролю актыўнага ўдзельніка ў справе сацыялістычнага будаўніцтва, з'яўляюцца крыніцай яе ідэйна-мабільнаўчальнага сілы.

Барацьбой за высокую ідэйнасць савецкай літаратуры вызначаюць і гэтыя выказванні М. І. Калініна да пытанню літаратуры.

Выходзячы з ленінскіх взычэнняў у вытанні аб культурнай спадчыне, М. І. Калінін гаварыў пра неабходнасць узяць усё лепшае са скарбніцы рускай класічнай літаратуры і мастацтва. Адзвяваючы рускую мастацкую літаратуру і мастацтва мінулага, М. І. Калінін тлумачыў іх моцнае ўздзеянне на грамадскае жыццё «глыбокім сацыяльным зместам і рэалістычным напрамкам».

У артыкуле «Аб маральным вобліку нашага народа» (1945 г.) М. І. Калінін, аналізуючы змяненне маральных установак з развіццём грамадства, піша, што ў процівагу гераічнай дваранскай маралі «літаратура XVIII ст. у Расіі дала першыя парасткі рэвалюцыйнай маралі і цятуе Радзімчава. Літаратура XIX ст. значна пасунула наперад развіццё палітычнай думкі рускага грамадства, і ў гэтым вялікае заслуга рускіх рэвалюцыянераў — дэмакратаў. «Наўрад ці хто-небудзь яшчэ ў гісторыі рускай літаратуры і публіцыстыкі меў такую ўладу над розумам людзей і так дзейсна ўзняў іх грамадзяскую самасвядомасць, штурхуючы на барацьбу з самаўладствам, за дэмакратычную рэвалюцыю, як Вялікі, Чарнышэўскі, Дабралюбаў».

Сіла рускай літаратуры, указвае М. І. Калінін, у яе стойкай і павольнай барацьбе за гуманізм, за чалавечую годнасць. «Руская літаратура зрабіла чалавечую высокародным, прымуціла ўсё свет прываць яго высокую маральнасць, якая асабліва ўзнілася і пранікла ў народную гушчу пры савецкай рэвалюцыі».

На здымку: помнік на магіле М. І. Калініна ў Крамлёўскай сцяне на Краснай плошчы. Фота В. Каўрыгіна.

Да гадзін з дня смерці

«А то вась як у некаторых пісьменнікаў атрымліваецца. Не вынасіў, не выпакутаў, не абдумаў як належыць, шпешыў, і вое, калі ласка, гатова книга — падзенка, а то, чаго добрага, і дзве ў год. А ты ле сёння прачытай, а зўтра глядзіш, усю забіў гэтага капітана ці лейтэнанта — асноўнага героя твора — і гераіна забіў, і прозвішча іх не памятаеш, і змест кнігі з цяжкасцю аднаўляеш у памяці... Прайшлі перад табой не жывыя людзі, а шэрыя, бесцеленыя цені, як-жа іх запамінаць? А калі да гэтага дадаць яшчэ дрэнную мову аўтара і дадаць не безаганную форму твора, дык і памятаць няма патрэбы» (з гутаркі ў Шолаханым).

М. І. Калінін да апошніх дзён свайго жыцця шмат і напружана думаў аб шляхах развіцця савецкай літаратуры, аб яе задачах. Ён гаварыў Шолахаў: «Зразумейце, мы, чытачы, хочам ад вас, пісьменнікаў, не проста кніг, а добрых кніг, якія глыбока і ўсебакова адлюстроўваюць нашы жыццё... А пра такую грозную падзею, як мінулае вайна, з якой наш народ выйшаў у перамогу, з вялікім гонарам, мы тым больш хочам чытаць сапраўдныя кнігі, такія кнігі, якія жыл-б ну, скажам, дзесяцігоддзі, калі не гаварыць пра большае».

Вялікую цікавасць укліе гутарка М. І. Калініна з маладымі сялянскімі пісьменнікамі ў 1934 годзе. Гэтая гутарка пераканаўча сведчыць аб высокай патрабавальнасці Міхаіла Іванавіча да пісьменніцкай працы. Памятаць заўсёды, што «літаратура — прафесія, асабліва від дзейнасці, прычым, трэба сказаць, найбольш цяжкі род дзейнасці, вывучаць рускую мову, добра ведаць жыццё, якое арываецца, — патрабаваў М. І. Калінін ад пачынаючых пісьменнікаў. Ён указаў, што ў выніку перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі ў літаратуры прыйшлі масы. Але зрабіцца буйным пісьменнікам у нас цяжка, чым у буржуазных краінах, таму што ў нас непамерна вышэй цяга да літаратуры, таму што наш чытач, які культурна расце, прад'яўляе ўсё большыя і большыя патрабаванні да мастацкіх твораў».

М. І. Калінін заклікаў маладых пісьменнікаў настольна, сістэматычна вучыцца, узяць свой культурны ўзровень. Без гэтага пісьменніцкага праца не магчыма. «Пісьменнік павінен быць адным з самых культурных людзей. Інакш, які-ж ён пісьменнік, калі яго культурны ўзровень будзе ніжэй, чым у навакольных; каго і чаму ён будзе тады вучыць?».

Асабліва ўвагу Міхаіла Іванавіч звяртаў на пытанне авалодання рускай мовай. Ён заклікае вучыцца ў класікаў, бо яны — «крыніца мовы». Кожны савецкі пісьменнік павінен вучыцца ў свайго вялікага сучасніка і правадыра, у Сталіна.

«Вось калі-б запыталі мяне, хто лепш за ўсё ведае рускую мову, я адказаў бы — Сталін. У яго патрэбна вучыцца мовы, яснасці і крышталічна чыстае мовы. Паспрабуйце выкласці карцей якую-небудзь думку, выказаную Сталіным».

Гаворачы пра неабходнасць глыбокага пранікнення пісьменніка ў сутнасць жыццёвых з'яў, якія ён адлюстроўвае, М. І. Калінін падкрэсліваў спыненне на ролі марксіска-ленінскай філасофіі для разумення рэчаіснасці і ставіць патрабаванне: «сапраўдны савецкі пісьменнік павінен быць марксістам».

Звяртаючыся да людзей розных прафесій, М. І. Калінін вучыў любіць мастацкую літаратуру, добра ведаць яе.

«Павышэнне культуры — гэта, у першую чаргу веданне мастацкай літаратуры. Яно больш за ўсё ўзбагачае чалавечую, дае магчымасць (я мяркую паводле ўласнага вопыту) расці чалавеку, больш разумець людзей».

Думкі Міхаіла Іванавіча Калініна з'яўляюцца каштоўным укладом у скарбніцу марксіска-ленінскай ідэй на пытанні літаратуры. На іх выхоўваюцца савецкія пісьменнікі. Гэтыя выказванні набываюць асабліва каштоўнасць у нашы дні, калі гістарычнымі паставонамі ЦК ВКП(б) на пытанніх ідэалагічнай работы мабільуюць увагу нашай грамадскасці на неабходнасць барацьбы за далейшае развіццё нашай літаратуры, за яе высокую ідэйнасць і большэвіцкую партыйнасць.

За гэтыя якасці савецкай літаратуры змагаўся яе вялікі друг М. І. Калінін.

Юр. ВАСІЛЬЕВ.

На здымку: праект помніка Перамогі ў Мінску архітэктара-мастака Г. Заборскага.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

24 мая адбылося чарговае паседжанне Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. Праўленне заслухала даклад Ул. Агіевіча аб выніках нарады маладых пісьменнікаў заходніх абласцей Беларусі.

На нарадзе, якая праходзіла ў г. Брэсце з 16 па 20 мая, прысутнічала 34 маладыя пісьменнікі Брэсцкай, Пінскай, Гродзенскай і Баранавіцкай абласцей. Удзельнікам нарады былі працягнаны даклады па пачынаючых тэорыі і літаратуры. Акрамя гэтага, праводзілася работа семінараў прозы і паэзіі, на якіх разглядаліся творы маладых і пачынаючых паэтаў і прозаікаў.

У выступленнях П. Глебка, Х. Мельніцкай, А. Кучар і іншых спыніліся на недахопах, якія выявіліся ў аргументацыі і зместу маладых пісьменнікаў. Былі адзначаны, што з прычыны адсутнасці пачатковай падрыхтоўчай работы, з прычыны слабага правядзення арганізацыйных мерапрыемстваў на нарадзе не былі маладыя пісьменнікі Маладзечанскай і Паліцкай абласцей. Народа, хаця і з'явілася стымулам для далейшага раз'яснення літаратуры руху, у поўнай меры не выявіла яшчэ ўсе здольныя маладыя літаратурныя кадры заходніх абласцей Беларусі.

Праўленне вырашыла ўзяць гэтыя недахопы, каб лепш падрыхтаваць да Усебеларускай нарады маладых пісьменнікаў. Для падвадзнення вынікаў першай нарады вылучана камісія ў складзе П. Кавалёва, А. Кучара, Ул. Агіевіча, Ц. Крысько і Я. Брыля.

Велізарнае значэнне ў справе выхавання працоўных і ў справе развіцця мастацкай самадзейнасці маюць аднаактывныя п'есы. Аб гэтым гаварыў у сваім дакладзе М. Модэль. Ён акцэнтаваў увагу пісьменнікаў на стварэнні актуальных п'есаў на сучасныя тэмы, на існаванні лепшых празаічных твораў, у якіх змяшчаліся цікавыя вобразы людзей нашага часу — герояў Айчынай вайны, герояў аднаўлення ўрачы.

Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі вядзе шэфскую работу на будаўніцтве Мінскага трактарнага заводу. Неаднаразова для наладжвання літаратурных вечароў тутм выязджалі брыгады пісьменнікаў. Для больш шчыльнага сувязі з рабочымі і больш шырокага знаёмства пісьменнікаў з гігантам прамісловасці вырашана штомесячна праводзіць на заводзе літаратурныя вечары. Мяркуюцца рэгулярна друкаваць на старонках газеты «Літаратура і Мастацтва» і часопіса «Польны» матэрыялы аб лепшых людзях заводу. Вылучана камісія для ўважлівага ідэйнага агляду. У склад яе ўваходзяць Усевалад Краўчанка, Янка Брыль, А. Платнер і М. Лобан.

На паседжанні Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі ў члены Саюза прыняты А. Кулакоўскі, Зм. Кавалёў і К. Губарэвіч.

Бібліятэкі-перасоўкі

Барысаўская раённая бібліятэка ўмацавала і разаслала ў калгасы 15 бібліятэк-перасоўкаў мастацкай і сельскагаспадарчай літаратуры.

У гэтых бібліятэках ёсць творы класікаў рускай і беларускай літаратуры, а таксама кнігі савецкіх пісьменнікаў.

Каляктывы мастацкай самадзейнасці

У горадзе Барысаве працуюць эстрады каляктыў пад кіраўніцтвам тав. Фаменкі. Каляктывы мастацкай самадзейнасці запалкаваў фабрыкі імя Кірава і шклозавода імя Дзяржынскага. Яны часта выступаюць перад рабочымі, інтэлігенцыяй і школьнікамі горада.

У час вясновай сяўбы самадзейныя каляктывы выязджалі ў калгасы раёна, дзе далі некалькі канцэртаў для сельскага насельніцтва.

Літаратурныя вечары ў Гомелі і Мазыры

Брыгада пісьменнікаў у складзе Усевалода Краўчанкі, Кастуся Кірвенкі, Міколы Лупскава і Рыгора Няхая наведала Гомельскую і Палескую вобласці. У Гомелі былі наладжаны літаратурныя вечары для моладзі горада, вучніў і настаўнікаў 2-й чыгуначнай сярэдняй школы і студэнтаў педагогічнага інстытута.

Больш шырокую работу правяла брыгада ў Мазыры і Калінінвічах. Паспяхова прайшоў вечар сустрэчы пісьменнікаў з

моладдзю Мазыры, студэнтамі і выкладчыкамі педагогічнага інстытута, педвучылішча і медыцынскай школы. У педагогічным вучылішчы пісьменнікі сумесна з аддзелам прапаганды Мазырскага гаркома камсомала правялі нараду пачынаючых пісьменнікаў і паэтаў горада. На нарадзе былі разгледжаны вершы студэнта педвучылішча Міколы Шаўцова.

Брыгада пісьменнікаў выступіла таксама на радзё і сустрэлася з рабочай моладдзю г. Калінінвічы.

Міжнародная выстаўка маладых мастакоў

У ліпені месяцы 1947 г. у г. Празе адкрываецца міжнародная выстаўка маладых мастакоў. У ліку краін, якія удзельнічаюць на выстаўцы, будуць прадстаўлены і братнія рэспублікі Савецкага Саюза.

Мастацкая камісія Камітэта па справах

мастацтва пры Савецкім Міністраў СССР вырашыла паслаць на выстаўку работы трох маладых мастакоў Беларусі: З. Паўлаўскага «Беларуская партызанка Ніна Халхіна» — партрэт, В. Казачэны — пейзаж «Рака Сож», Р. Кудрэвіч — пейзаж «Восера».

Праф. Б. МЕЙЛАХ

ЛЕНІН І СТАЛІН АБ ПАРТЫЙНАСЦІ ЛІТАРАТУРЫ

Перадавая руская літаратура на ўсім працягу свайго развіцця — ад Радзіччава да Горкага—была кроўна звязана з народам, з рэвалюцыйным рухам. Літаратура ў Расіі была, як адзначаў Чарнышэўскі, «не тое, што ў Адэсе: яна адлюстроўвала ўсё разумовае жыццё народа».

Історыя усклала на рускіх пісьмennisкаў «бавязкі выключна». Фармаванне галоўнейшых літаратурных кірункаў адбывалася ў прастав сувязі з барацьбой народа за свае вызваленне. У артыкулах Леніна «З мінутага рабочага друку ў Расіі» і «Імяці Герца» паказана, што стварэнне друку, які адказвае патрабаванням вызваленчага руху на ўсё яго этапах, складала адну з важнейшых задач рэвалюцыйнага пачатку. І на самай справе: дэкабарысты не толькі выдучылі з свайго асяродка выдатных літаратараў, не толькі надалі ім праславае барацьбы Пушкіна, Грыбоедава, Герца і іншых, дзеянні дэкабарыстаў у праграмы дэмакратыі псалі аб выхаванні, прапагандаўскім значэнні літаратуры, асэралі яе грамадзянскаму нараванню.

Усё больш увагі вытаням стварэння літаратуры, якая адлюстроўвала-б сяджанні народа і прасвятляла-б яго, аддавалі дзеянні рэвалюцыйнай дэмакратыі—Бялінскі, Герца, Чарнышэўскі, Дабралюбаў.

Выключна высокая ацэнка літаратуры ў барацьбе за сацыялізм дадзена вялікім правядарам пралетарскага рэвалюцыйнага руху Леніным і Сталіным. У праграмы рабодзе «Што рабодзі?» Ленін, гаворачы пра задачы сацыял-дэмакратыі, напамінаў чытачу «пра тое сутэснае значэнне, якое наомае цяпер «руская літаратура» (т. IV, стар. 380—381, 3-е выданне).

У палітыцы партыі ў галіне літаратуры, у рабоды Леніна і Сталіна не толькі сфармаваліся пэраўтварэнні сацыялістычнага мастацтва з усёй сутэснай культурай, але і атрымалі глыбокае абгрунтаванне высунатыя жыццёвыя новае задачы: узростакая роля літаратуры і мастацтва ў рэвалюцыйнай барацьбе, узростакая роля пісьмennisка, які наставіў рэвалюцыйнай практычнай справы, які выхавалініка новага чалавека, адольнага пераінчыца сьвет.

Пра велізарнае значэнне мастацкай літаратуры ў сацыялістычную эпоху гаворыць вызначэнне таварышам Сталіным пісьмennisкаў як «іжнінеру чалавечых душ».

У поглядах Леніна і Сталіна на літаратуру знайшлі далейшае геніяльнае развіццё эстэтычныя прынцыпы вялікіх тэарэтыкаў пралетарыята — Маркса і Энгельса. Класічнае вызначэнне Маркса мастацтва, як своеасабыта «спосаба асваення сьвету», адначасова паказвала і спецыфічную вобразную прыроду гэтай галіны валавачай дзеянасці і пазнавальную каштоўнасць мастацкай творчасці, яе актыўную ролю ў пераўтварэнні рчаінасці. Вядома, з якой значальнасцю прынцыпі псалі Марк і Энгельс пра літаратуру, што праліававалі тэорыю «мастацтва для мастацтва» і якія імкнуліся супроцьстаяць «вечным прынцыпам «надзеянай» пазіі. Выступленні ранній рэвалюцыйнай-дэмакратычнай крытыкі ў Расіі супалі з барацьбой «Рэўіскай газеты», якой кіраваў Маркс, супроць прыкмынкаў «чыстага мастацтва», за мастацтва сацыяльна накіраванае. Некалькі дзесяцігоддзю пазней, у канцы XIX стагоддзя, калі ўзмацненне рабочага руху патрабавала рэвалюцыйнай мабілізацыі мастацтва, руская сацыял-дэмакратыя ў сваёй абароне рэалізма і ідэі сьмукратыі літаратуры народу магла апаірацца не толькі на Маркса і Энгельса, але і на свайх папярэднікаў у Расіі — Бялінскага, Чарнышэўскага, Дабралюбава.

Імкненне панучых класаў пераходзіць уздыму рэвалюцыйнага руху ў Расіі ў канцы XIX і пачатку XX стагоддзю прывяло да пэўнай рэакцыі ў літаратуры: эню, як у 50 — 60 г. у., узнікла пльмь, што абараняла незалежнасць мастацтва ад палітыкі і грамадскага жыцця. У 1897 г. Пляханаву выступілі ў часопісе «Новае слова» з артыкулам, у якім, прыгадаўшы бавяна літаратурныя прынцыпы Бялінскага, выкрываў сацыяльную сутнасць тэорыі «мастацтва для мастацтва».

Заўсёды беручы пры аналізе грамадскіх з'яў і вобразы класічнай мастацкай літаратуры, Ленін даваў узору выкарстання літаратуры ў палітычнай барацьбе. У вобразе твораў Салтыкова-Шчадрына, Гоголя, Грыбоедава, Нікрасава, Чарнышэўскага, Чэхава і іншых Ленін умеў дасціпна раскрыць ідэйную накіраванасць гэтых пісьмennisкаў. Вядома, у прыватнасці, як высока цаніў Ленін Нікрасава і Салтыкова-Шчадрына за тое, што яны «вучылі рускае грамадства адзіночцы пад прыгляджанай і напамаджанай знешнасцю адукаванасці прыгонніка-памішчыка яго дражненія інтарэсам, вучылі ненавідзец двудушнасці і бессардучнасці падобных тыпаў...» (т. XII, стар. 9). Шырока карыстаўся мастацкай літаратурай у сваёй рэвалюцыйнай-прапагандаўскай дзеянасці Сталін. У яго кнігах, дакладах і прамовах упамінаюцца вобразы, створаныя рознастайнымі пісьмennisкамі — Гоголем і Чэхам, Крыловым і Шчадрыным, Серавнтэсам і Дадэ. Гэтыя вобразы ён выкарыстоўваў у барацьбе супроць ворагаў народа, супроць юнасці і кансерватызма.

Высокае ўсвядомленне грамадзянскага абавязку, уладывае перадавым рускім пісьмennisкам, іх імкненне пухільна слу-

жыць народу склалі галоўнейшую і высокароднейшую рысу рускай літаратуры. абумовілі яе сутэсна-гістарычнае значэнне сярод іншых літаратур, як самай гуманістычнай літаратуры. Перадавая руская літаратура была моцна сваёй свядомай ідэйнасцю, сваёй адкрытай сувязю з масамі, сваёй палымнай абаронай кроўных інтарэсаў народа.

Гэтая рыса рускай літаратуры ў Леніна і Сталіна атрымала вышэйшае развіццё ў прынцыпе партыйнасці літаратуры.

Аб ідэале поўнага, ніякімі знешнімі ўмовамі не абмежаванага служэння народу, аб асэнсаванай партыйнасці літаратуры, як аб умовах сапраўднай свабоды мастака і росквіту мастацтва, Ленін пісаў у сваім артыкуле 1905 года «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура». Артыкул гэты з'яўляецца дакументам, які вызначыў літаратурную палітыку партыі. У гэтым-жа артыкуле сфармуляваны адмыслены асаблівасці літаратуры пралетарыята.

«У чым-жа заключаецца гэты прынцып партыйнасці літаратуры? — пісаў Ленін. — Не толькі ў тым, што для сацыялістычнага пралетарыята літаратурная справа не можа быць сродкам нажывы асоб або груп, яна не можа быць наогул індывідуальнай справай, незалежнай ад агульнай пралетарскай справы». Адною з важнейшых задач пралетарыята Ленін абячыў клопаты аб ідэйнай накіраванасці, партыйнасці літаратуры: «Літаратурная справа павінна стаць часткай агульна-пралетарскай справы, сколам і вінікам аднаго адзінага, вялікага сацыял-дэмакратычнага механізма, які прыводзіць ў рух усім свядомым авангардам усяго рабочага класа. Літаратурная справа павінна стаць састаўнай часткай арганізаванай, планамернай, аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыйнай рабоды» (т. VIII, стар. 387).

Прадабачыць «галашанні» істэрычных інтэлігентаў» аб замаху на свабоду літаратурнай творчасці, Ленін даваў пісаў: «... гутаркі пра абсалютную свабоду — адна двудушнасць. У грамадстве, заснаваным на ўладзе грошай, у грамадстве, дзе жабуруюць масы працоўных і марнатраўствуюць жменькі багачэй, не можа быць «свабоды» рэальнай і сапраўднай». І далей Ленін пытаўся: «Ці свабодны вы ад вашага буржуазнага выдучы, пан пісьмennisкаў ад ваша буржуазнай публікі, якая патрабуе ад вас парнаграфіі ў рамках і малюнках, у прастытуты ў выглядзе «дадатку» да «святога» сцэнічнага мастацтва? Ды гэтая-ж абсалютная свабода ёсць буржуазная або анархичная фраза». Фразы пра абсалютную свабоду Ленін выкрываў з уласцівай яму жалезнай логікай. «Жыць у грамадстве і быць свабодным ад грамадства нельга, — пісаў ён. — Свабода буржуазнага пісьмennisка, мастака, артысты ёсць толькі замаскіраваная (або якая двудушна маскіруецца) залежнасць ад грашовага машка, ад подкупу, ад утрымання.

І мы, сацыялісты, выкрываем гэтую двудушнасць, зрываем фальшымы шылды,— не для таго, каб атрымаць некласавую літаратуру і мастацтва (гэта будзе, магчыма, толькі ў сацыялістычным аскаласавым грамадстве), а для таго, каб двудушнасць, адна на справе звязанай з буржуазіяй, літаратуры супроцьстаяць сапраўды свабодную, адкрыта звязаную з пралетарыятам літаратуру» (т. VIII, стар. 388—389).

У гэтым ленінскім артыкуле былі сфармуляваны патрабаванні, прадмытаныя жыццёвымі інтарэсамі пралетарскай рэвалюцыі. Гісторыя высювала неабходнасць стварэння літаратуры, якая, ваводзе слоў Леніна, заклікала служыць не «прасычанай герціне», не «верхнім дзесяці тысячам», што пакутуюць ад тлустасці, а «мільянам і дзесяткам мільянаў працоўных, якія складаюць красу краіны, яе сілу, яе будучыню» (т. VIII, стар. 390). Усе перадавыя жыццёзольныя прадстаўнікі літаратуры і мастацтва павінны былі адгукнуцца (і сапраўды адгукнуліся!) на патрабаванні эпохі. З рэвалюцыйнай пайшлі лепшая прадстаўнікі рускай літаратуры, на справе дводзючых сваю адданасць народу.

У сваім артыкуле Ленін выказаў меркаванне аб тым, што знойдуча буржуазны індывідуалізм, якім лозунг партыйнасці літаратуры адасца «амаргтылючым», які «бюракратызіруе» «свабоду крытыкі, свабоду літаратурнай творчасці і г. д. і г. д.». І, на самай справе, артыкул Леніна, хутка пасля надрукавання ў 1905 годзе, выдкікаў цэлую бурю ў лагерах буржуазных прыкмынкаў тэорыі «мастацтва для мастацтва».

У водгук на артыкул Леніна кацэцкая прэса злосна скажала яго змест, сцвярджаючы, што лозунг партыйнасці літаратуры абавязвае мастака ствараць творы згодна загадз «прадпісаным» устаноўкам, якія супярэчаць яго перакананню. Буржуазныя пісьмennisкі і публіцысты зварок ігнаравалі разуменне партыйнасці літаратуры, як выяўлення добраахвотнага, свабоднага саюза прыкмынкаў сацыялізма. Яны ігнаравалі таксама папярэджанне Леніна ад «адміністрацыйнага разумення» лозунга партыйнасці, ад «аблачка сьмеі, нівеліравання ў літаратуры: «... у гэтай справе, — пісаў Ленін, — безумоўна неабходна забеспячэнне большай прасторы асаблівым ініцыятыўе, прасторы думцы і фантазіі, форме і зместу»

(т. VIII, стар. 387). Свабода індывідуальным схільнасцям, індывідуальнай творчасці і партыйнасці літаратуры, як паказаў Ленін у сваім артыкуле, — разуменні, якія ніколі не супярэчаць адно другому. Гэтае палажэнне Леніна па-новаму прадаўжала лепшыя традыцыі рускай крытыкі. «Свабода творчасці, — пісаў Бялінскі, — лёгка ўгадываецца са служэннем сучаснасці: для гэтага не трэба прымушаць сябе пісаць на тэмы, гваліць фантазію; для гэтага патрэбна толькі быць грамадзянінам, сьцімам свайго грамадства і сваёй эпохі, засвоіць сабе яго інтарэсы, зліць свае імкненні з яго імкненнямі; для гэтага патрэбна сімпатыя, любоў, здаровае практычнае пацучцё ісціны, якое не аддзяляе перакананні ад справы, творы ад жыцця».

Для таго, каб правільна разумень жыццё і навучыць чытачоў правільна ацэньваць тую ці іншую грамадскія з'явы, саветскі пісьмennisка павінен быць на ўзроўні перадавой тэарэтычнай думкі. Ён павінен валодаць круглягладом дзяржаўнага дзеяча, быць не назіральнікам, а сапраўдным будаўніком новай, сацыялістычнай культуры. Бясспрэчна, што гістарычныя ўказанні таварыша Сталіна аб авалоданні тэорыяй у поўнай меры адносца і да пісьмennisкаў. «Вырошчванне і фармаванне маладых кадраў адбываецца ў нас звычайна па асобных галінах навукі і тэхнікі, па спецыяльнасцях. Гэта неабходна і зэтазгодна... Але ёсць адна галіна навукі, веданне якой павінна быць абавязковым для большэйшай усёй галіны навукі,—гэта марксіска-ленінская навука аб грамадстве... Таму што нельга лічыць сапраўдным ленынам чалавека, які называе сябе ленынам, але які замкнуўся ў сваю спецыяльнасць, замкнуўся, скажам, у матэматыку, батаніку або хімію і не бачыць нічога далей сваёй спецыяльнасці. Ленынец не можа быць толькі спецыялістам аблюбаванай ім галіны навукі,—ён павінен быць разам з тым палітыкам—грамадскім дзеячом, які жыва цікавіцца лёсам сваёй краіны, які знаёмы з законам грамадскага развіцця, які ўмее карыстацца гэтымі законам і імкнецца быць актыўным удзельнікам палітычнага кіраўніцтва краіны» (Сталін, «Пытанні ленынізма», выданне 11-е, стар. 598—599).

Партыйнасць пісьмennisка з'яўляецца, такім чынам, вынікам натуральнага ўнутранага імкнення пісьмennisка, яго адданасці рэвалюцыі, радзіме, народу. Ідэалогі буржуазнага захада да гэтага часу прадаўжаюць папярэць саветскую літаратуру ў тэндэнцыянасці. З поваду падоных авонавчавання т. Жданаў на і «звезде» саветскіх пісьмennisкаў сказаў: «Інаша саветская літаратура не баіцца авынавчавання ў тэндэнцыянасці. Так, саветская літаратура тэндэнцыяна, таму што няма і не можа быць эпоху класавых барацьбы літаратуры не класавай, не тэндэнцыянай, як-бы апалітычнай».

І я думаю, што кожны з саветскіх літаратараў можа сказаць любому тупому на розум буржуа, любому філстэру, любому буржуазнаму пісьмennisку, які будзе гаварыць пра тэндэнцыянасць нашай літаратуры: «Ітак, наша саветская літаратура тэндэнцыяна, і мы ганарымся яе тэндэнцыянасцю, таму што наша тэндэнцыя заключаецца ў тым, каб вызваліць працоўных—усе чалавечтва ад ярама капіталістычнай аыволі».

У рабоды таварыша Сталіна ёсць каштоўнасці для літаратуры ўказанні на пытанні партыйнасці і ідэйнасці. У артыкуле «Беспартыйныя дзівакі», які надрукаваны ў газеце «Звезда» ў 1912 годзе, таварыш Сталін знічальна раскрытыкаваў буржуазных «беспартыйных прагрэсістаў», якія незадога да прапаганда «беспартыйнасці» захапіліся ідэалогіяй, выяўленай у раманах Арцышоава «Саня», і дэкадэнцкай літаратуры. «Беспартыйны прагрэсіст увайшоў у моду,—пісаў таварыш Сталін.— Гаяка ўжо прырода рускага інтэлігента—ёй патрэбна мода. Захапіліся саністам, займаліся дэкадэнцтвам, — цяпер чарга за беспартыйнасцю». І далей таварыш Сталін так характарызаваў беспартыйнасці: «У кожнага класа ёсць свая партыя, з асобай праграмай, з асобым абліччам. Партыя кіруе барацьбой класаў: без партыі была-б не барацьба, а хаос, адсутнасць яснасці, змешванне інтарэсаў. Але беспартыйнасць не любіць яснасці і пэўнасці, яна аддае перавагу туманнасці і беспарадканасці» (Сталін, Творы, т. II, стар. 229).

Далейшае растлумачэнне таварышам Сталіным разумення беспартыйнасці дапамагае ўспадоміць і сутнасць беспартыйнасці ў літаратуры.

«Замашванне класавых супярэчнасцей, замочванне барацьбы класаў, адсутнасць аблічча, барацьба з праграмацыяй, імкненне да хаоса і змешвання інтарэсаў...» — усё гэтыя рысы палітычнай беспартыйнасці, адзначаныя таварышам Сталіным (гл. т. II, стар. 230), характарызуюць, як вядома, пісані літаратараў, якія выступалі ў абарону анархыскай «свабоды творчасці».

Ленін і Сталін неаднаразова выкрывалі буржуазнае разуменне свабоды друку. Яны паказалі, што буржуазная свабода друку на справе ёсць падман. «Каб заваяваць сапраўдную роўнасць і сапраўдную дэмакратыю для працоўных, для рабочых і сялян, — пісаў Ленін, — трэба спачатку адарваць у капітала магчымае наймаць пісьмennisкаў, купіць, выдываць і падкуляць газетамі... Капіталісты называюць свабодой друку свабоду подкупу друку

багатым, свабоду скарыстоўваць багачці для фабрыкаці і падробкі так званана грамадскага меркавання». Таварыш Сталін у гутарцы з ішакраіннымі рабочымі ў 1927 годзе з гранічнай выразнасцю асвятліў партыйнае разуменне пытання аб свабодзе друку.

«Пра якую свабоду друку вы гаворыце? — сказаў ён. — Свабоду друку для якога класа — для буржуазіі ці для пралетарыята? Калі гутарка ідзе пра свабоду друку для буржуазіі, дык яе ў нас і не будзе, пакуль існуе дыктатура пралетарыята. Калі-ж гутарка ідзе пра свабоду для пралетарыята, дык я павінен сказаць, што вы не знойдзецца ў свеце другой дзяржавы, дзе-б існавала такая ўсебакавая і шырокая свабода друку для пралетарыята, якая існуе ў СССР» (Сталін, «Пытанні ленынізма», выданне 9-е, стар. 298).

Ленінска-сталінская ідэя партыйнасці літаратуры шчыдна звязана з праблемай ідэйнасці. У сваёй рабодзе «Аб дзіялектычным і гістарычным матэрыялізмам» таварыш Сталін растлумачыў «... велізарнае значэнне арганізацыяе, мабілізуючае і пераўтваральнае значэнне новых ідэй...» (Сталін, «Пытанні ленынізма», выданне 11-е, стар. 547).

У сталінскім лозунгу сацыялістычнага рэалізма патрабаванні партыйнасці і высокага ідэйнага ўзроўню мастацкай творчасці знайшлі сваё найбольш поўнае выяўленне. У прывітанні таварыша Сталіна работнікам саветскай кінематаграфіі (1935 г.) раскрыты змест партыйнасці саветскага мастацтва. «Валодуючы выключнымі магчымасцямі духоўнага ўздзеяння на масы,—гаворыцца ў прывітанні,— кіно дапамагае рабочаму класу і яго партыі выхоўваць працоўных у духу сацыялізма, арганізоўваць масы на барацьбу за сацыялізм, узнімаць іх культуру і палітычную бодзельнасць».

Высока ацаніў таварыш Сталін пазію Маюкоўскага, у творчасці якога ідэя партыйнасці знайшла вельмі яркае выяўленне: «Маюкоўскі быў і застаецца лепшым, таленавіцейшым паэтам нашай саветскай эпохі». Маюкоўскі палымна абараняў ідэю партыйнасці на ўсім працягу яго творчага шляху. Пачынаючы з ранніх вершаў, Маюкоўскі абараняў і прапагандаваў гэтую ідэю, якая знайшла найбольш поўнае ўвасабленне ў радках пазмы «На ўсёсь голас»:

Увясільні
в Це Ка Ка
вдушних
светлых лет,
над бандой
поэтических
рвачей и выжи
я подыму,
как большевистский
партбилет,
все сто томов
моих
партийных книжек.

У пастанове ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звезда» і «Ленінград» ўказваецца, што «сла саветскай літаратуры, самай перадавой лтаратуры ў свеце, заключаецца ў тым, што яна з'яўляецца літаратурай, у якой няма і не можа быць другіх інтарэсаў, акрамя інтарэсаў народа, інтарэсаў дзяржавы. Задача саветскай літаратуры заключаецца ў тым, каб дапамагчы дзяржаве правільна выхавань моладзі, адказаць на яе запатрабаванні, выхавань новае пакаленне бадзёрым, якое верыць у сваю справу, не баіцца пераход, гатова пераадолець усялякія пераход».

У сваім дакладзе аб ленынградскіх часопісах таварыш Жданаў указаў, што кожны грубы памылка «Звядзі» і «Ленінград» заключаецца ў тым, што «...рэдактары названых часопісаў, дзеянцы нашай саветскай літаратуры, а таксама кыраўнікі нашага ідэалагічнага фронту а «Ленінградзе забылі некаторыя асноўныя наляжэнны дэнізмам аб літаратуры».

Таварыш Жданаў ахарактарызаваў вялікія традыцыі рэвалюцыйна-дэмакратычнай літаратуры і крытыкі, якая заўсёды змагалася супроць «чыстага мастацтва», і напамінуў пра ленынскі артыкул «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура». «Ленынізм выходзіць з таго, — сказаў таварыш Жданаў, — што наша літаратура не можа быць апалітычнай, не можа уяўляць сабой «мастацтва для мастацтва», а заклікана ажыццяўляць важную перадавую ролю ў грамадскім жыцці. Адсюль выходзіць ленынскі прынцып партыйнасці літаратуры—важнейшы ўклад В. І. Леніна ў навуку аб літаратуры».

Значыць, лепшая традыцыя саветскай літаратуры з'яўляецца прадаўжэннем лепшых традыцый рускай літаратуры XIX стагоддзя, традыцый, створаных нашымі вялікімі рэвалюцыйнымі дэмакратамі — Бялінскім, Дабралюбым, Чарнышэўскім, Салтыковым-Шчадрыным, прадаўжаных Пляханавым і навукова распрацаваных і абгрунтаваных Леніным і Сталіным».

У барацьбе за далейшы рост літаратуры сацыялістычнага грамадства перамагаюць ідэі большыцкай партыйнасці. Узброеныя вялікімі ідэямі Леніна — Сталіна, саветскія пісьмennisкі ўсталяваюць сацыялістычную культуру новымі мастацкімі творамі, вартымі нашай гераічнай эпохі.

На здымку: нар. арт. БССР Л. Рахленка ў ролі І. В. Сталіна і засл. арт. БССР І. Шаціла ў ролі нач. штаба партызанскага руху (спятакль «Канстанцін Заслонаў» у Беларускам Дзяржаўным драматычным тэатры імя Янкі Купалы).
Фота Г. Бугаенкі.

М. СМОЛКІН

Нераскрытая тэма

Адзіна з раздзелаў аповесці Юрыя Рудзько «Пястаўская зямля» называецца «Горад Каперніка». Ю. Рудзько пша: «Гэта яго горад, горад дзе нарадаўся і тварыў Капернік, выратаваў, вырваў з глыбокай няволі батальён Русецкага». Нікалай Капернік нарадзіўся ў горадзе Торуні (Торне), у Польшчы. Але ў Торуні Капернік ніяк адкрыццё не раб.ф, оошл таго, пасля авароту в Італі ён там і не жыў.

Ю. Рудзько, памянуўшы імя «выдатнага астранома сусветнай славы», мог-бы, між іншым, пазнаёміцца з яго біяграфіяй. Пісьмennisка павінен ведаць не прылозна, а дакладна тое, аб чым ён піша. Было-б няважна падкрэсліваць гэту недакладнасць, паколькі аповесць Рудзько ў цэлым прысвечана не Каперніку, а Саветскай Арміі, якая вызваліла Польшчу ад нямецка-фашысцкіх жакопнікаў, калі-б у ёй, у аповесці, праўдзіва раскрыліся падзеі вялікай Айчынай вайны. Не глядзячы на тое, што падзеі адносца да зым 1945 года, да апошняга этапа вайны, калі Саветскай Армія асабліва эфектыўна і шырока выкарыстоўвала ваенная тэхніка, уземадзяненне ўсіх родаў войск, тактыка абружэння, у аповесці «Пястаўская зямля» вы не знойдзецца ніякай другой рэальнай ваеннай сілы акрамя пяхотнага батальёна маера Русецкага. Гэты батальён і бярэ штурмам буйнейшыя выгучаныя вузел, горад і крэпасць Торунь. Апісанню штурма горада пісьмennisка прысвечана ўсёго некалькі абзацаў.

Спачатку перад атакай маёр Русецкі звяртаецца да салдат а правамоў. Затым: «І штурм пачаўся... Агонь прастай наводкай. Гранаты град. Аўтаматы шквал. Кароткае «ура!».

Нарэшце: «І амоўклі фарты. Яны сталі бездапаможнымі. Гітлераўскі гарнізон страціў волю да супраціўлення. Апусцілішы галовы і насунуліся на вушы пілоткі, фрыцы здаваліся ў палон».

Вось і усё. Штурм горада пачынаецца «шэрым зямовым ранкам», і мяркуючы па тым, што горад апавесці Русецкі свабодна чытае паперу а штаба на вуліцы ўжо занятага горада, заканчваецца днём. Такім чынам штурм горада працягваецца ўсяго некалькі гадзін.

Зусім іншкі разгортваліся баі за Торунь у сапраўднасці. Гэтай сур'ёзнай прамазе Саветскай Арміі быў прысвечаны загад Галоўнакамандуючага, аб якім, дарэчы, няма нават і намёку ў аповесці, хаця вядома, якой вялікай падзеяй у жыцці салдат і афіцэраў былі сталінскія загады. Вядома, што толькі пасля ўпартых баёў, якія цягнуліся на працягу некалькіх дзён на подступах да горада і ў самым горадзе, саветскія войскі, пераадоляючы мацнейшыя ўмацаванні праціўніка, 1 лютага 1945 года штурмам авалодалі горадам і крэпасцю.

Нельга прызнаць удадай самую назву аповесці. У назве, калі яна не служыць сродкам рэкламы, звычайна выяўляецца асноўная задума твора, яго сутнасць. Нам адзедца, што загадавак «Пястаўская зямля» не толькі не раскрывае задуму аповесці, але, наадварот, зацямяняе і скажае яе.

Польская рэспубліка, абараняючы сваё права на заходнія землі, спасылца пры гэтым не на польскую арыстакратычную дынастыю Пястаў, а на тое, што гэтыя землі багата паліты крывёю і потам польскага народа.

Аўтар не адолеў адлюстраваць глыбокі складаны працэс авнаўлення, будаўніцтва новай дэмакратычнай Польшчы. Вядома, якога напружання, якой вастрэй дзягала класавая барацьба ў пасляваеннай Польшчы. А ў аповесці «Пястаўская зямля» аб гэтым сказана некалькі агульных, штампаваных сказаў, нахваліта: «Рэакцыя выйшла на бой... Наш лагер дэмакратычных партыі мацнее з кожным днём, бо а намі—народ. І мы дадзім бой рэакцыі, смяротны».

Нельга папракнуць пісьмennisка ў тым, што ён зусім не паказаў барацьбы двух лагераў, або паказаў гэтую барацьбу, як кажуць «без стрэла». Не, у аповесці страляюць і няма, страляюць «да апошняга патрона». Але паколькі падзеі разгорнуты не ў парадку паступовага пераадолення пераход і матывавага вырашэння канфліктаў, а па прынцыпу «прышоў, убачыў, перамог»—гэтыя перамогі не хвалюць, а паражэнні не замсучаюць.

У аповесці расказваецца аб радаснай сустрэчы насельніцтва з батальёнам Саветскай Арміі. Усё гэта правільна: былі і кветкі, і усмешкі, і слёзы радасці. Але за гэтым знешнім бокам з'яў аўтар не ўбачыў другога, больш істотнага: сутычкі двух культур, двух светапоглядаў: саветскай культуры і культуры буржуазнага сьвету.

У Польшчы адбываецца барацьба не толькі паміж дэмакратыяй і рэакцыяй, але і намячаецца глыбокі зрух у псіхалогіі людзей, які абумоўлены сустрэчай з Саветскай Арміяй.

У аповесці вельмі слабы і малавыразны сюжэт, гэта значыць, што ў ёй няма глыбокіх характараў, якія выяўлялі-б сябе ў дзеянні. Героі

СЛОВА КАЛГАСНІКАУ КАЛГАСА „ЧЫРВОНАЯ ВОЛЯ“

Людзі новага Палесся

Чалавек, які даўно быў на Мазыршчыне, не можа поўнасна ўявіць сабе сучаснае Палессе. За гады савецкай улады карэнным чынам змянілася палеская вёска. Змяніўся і чалавек, які пераўтварыў не жыццё.

Тав. Жданаў у сваім дакладзе «Аб часописах «Звезда» і «Ленинград» сказаў: «Кожны дзень узямае наш народ усё вышэй і вышэй. Мы сёння не тыя, што былі ўчора, і заўтра будзем не тыя, што былі сёння. Мы ўжо не тыя рускія, якімі былі да 1917 года, і Русь у нас ужо не та, і характар у нас не той. Мы змянілі і выраслі разам з тымі найвялікшымі пераўтварэннямі, якія карэнным чынам змянілі воблік нашай краіны». Гэтыя словы тав. Жданава можна ярка праілюстраваць на прыкладзе росту і пераўтварэння савецкага Палесся. Гэта ўжо не той край і не тыя людзі, якія называлі сабе калісці «палешукамі, а не чалавекі». Гэта поўнаценная грамадзянка нашай краіны, якая любіць працу, аўляюцца актыўнымі будаўнікамі камуністычнага грамадства. Калі Беларусь называюць краінай класічнага партызанскага руху ў гады Вялікай Айчыннай вайны, ды гэта стасуецца і да Палесся. Цэлыя сёлы і нават раёны пры нямецкай акупацыі заставаліся савецкімі.

Нямешкія акупанты жорстка распраўляліся з мірным насельніцтвам. Яны вынічалі вёскі, палілі школы, клубы, хаты-чыталні, знішчалі бібліятэкі. У Лельчыцкім раёне амаль цалкам былі знішчаны ўсе дамы. Але прайшло тры гады з дня вызвалення Савецкай Арміяй Палескай вобласці, а ўжо толькі ў адным Лельчыцкім раёне будавана каля 6000 дамоў для калгаснікаў, служачых, сельскай інтэлігенцыі. Хуткімі тэмпамі ідзе гаспадарчае і культурнае будаўніцтва і ў іншых раёнах вобласці. Недалёка той час, калі Палессе, дзякуючы шырокаму выкарыстанню асушаных балотных масаў, зробіцца не толькі жытніцай Беларусі, але і цэнтрам прамысловасці. Тут ёсць велізарныя запасы каштоўнага паліва—торфу, «белага вугалю», лесу. У Даманавіцкім і Мазарскім раёнах вядуцца пошукі нафты і солі. Вось чудаўнае будучае Палесся! Шпаркімі тэмпамі ідзе народ да гэтай будучыні. Тэмамі гэтай будучыні аўляюцца ўчарашні воіны, былы партызаны, работнікі савецкага тыла. Усе яны загартаваліся ў баях, вырасла іх свядомасць і жаданне працаваць. Радасць працы — гэта рыса новага чалавека. Сённяшні жыхар Палесся жыве не толькі вузкімі інтарэсамі свайго дома, свайго сям'і; ён актыўны грамадзянін краіны, яго хвалюць агульная перспектыва народна-гаспадарчага росту раёна, вобласці, рэспублікі...

У самай глыбі Палесся сядоў лясоў і балот раскінулася невялікая вёска Найда. Яна знаходзіцца недалёка ад раённага цэнтра—мястэчка Жыткавічы. У 1930 годзе каля сотні сялянскіх гаспадарак аб'ядналіся ў калгас. Свой калгас яны назвалі «Чырвоная воля». Дружна працавалі калгаснікі. Яны звыклі хутары ў адзін цэнтр, асушалі балоты, атрымлівалі багатыя ўраджай. З кожным годам усё больш і больш змянялася аблічча вёскі. У цэнтры вёскі быў пабудаваны клуб, новая школа. У кожным доме з'явіліся газеты, кнігі, радыё.

У калгасе выраслі выдатныя людзі: трактарысты, майстры высокага ўраджая, узнагароджаныя савецкім урадам. У вёсцы з'явілася сваё інтэлігентнае — інжынеры, настаўнікі, служачыя, студэнты. Вёска Найда дала нашай краіне Героя Савецкага Саюза капітана Васіля Кота, шмат салдат і афіцэраў Савецкай Арміі, народных месціцаў. Цяпер многія з іх апынуліся да мірнай стваральнай працы. Яны здзяйсняюць планы новай сталінскай пяцігодкі. Але не толькі любоў да працы характэрна для іх. Яны цікавіцца навуковымі адкрыццямі, навінамі літаратуры і мастацтва.

... У памышкі праўлення калгаса «Чырвоная воля» ў выхадны дзень сабраліся калгаснікі. Яны абмяркоўвалі свае гаспадарчыя справы, гаварылі аб асушцы Мазурскага балота, аб будаўніцтве новай электрастанцыі ў вёсцы Найда, аб ураджай. У гэты час у праўленне зайшоў іх зямляк, малады паэт Мікалай Гамолка. Ён паслухаў, аб чым гаварылі калгаснікі, яго зямлякі, і сам уключыўся ў іх размову. Праз некаторы час пачалі гутарыць пра літаратуру.

— Мала вы напісалі, таварышы пісьменнікі, пра нас, калгаснікаў,—сказаў партгор калгаса Андрэй Аршыка,—ці можа кніжкі да нас не даходзяць. Праўда, я чуў па радыё ў Мазыры перадавалі твор аб асушцы балот, ды прачытаць мне яго не даўлося.

Гутарка ішла пра аповесць Усевалода Краўчанкі «Станаўленне». У Гамолкі ярка быў запісаны № 6 за 1946 год, дзе надрукавана аповесць.

— Калі жадаеце, я вам прачытаю гэту аповесць,—прапанавалі Гамолка.

Присутныя згадзіліся. Яны ўважліва пачалі слухаць.

Закончыўшы чытаць, да іх звярнуліся з запытаннем:

— Ну, як, ці спадабалася вам гэтая кніжка?

Старшыня калгаса Краўчэня Рыгор першы перанімаў маўчанне:

— Відць твор патрэбны, што столькі ўвагі яму аддаюць. Давайце, таварышы, скажыце нашым пісьменнікам, ці так трэба пісаць пра нас.

Старшыня выказаў свае ўражанні пра аповесць.

Пасля старшыні калгаса пачаў гаварыць настаўнік мясцовай школы Туравец Рыгор. Гутарка ажывілася. Людзі загаломілі аб тым, чаго часамі не заўважаюць нашы пісьменнікі. Калгасніца-звеняўка Баранова Валя выказвае пажаданне пачуць новыя песні нашых паэтаў. Жукавец Майсей, калгаснік гэтага-ж калгаса, гаворыць аб тым, што пісьменнікі забыліся на мастацкую самадзейнасць у вёсцы. У беларускай драматургіі няма п'ес для клубнай сцэны.

— Напішыце, таварышы пісьменнікі, п'есы для нас, каб мы здалі паставіць іх сваім драматычным гурткам. Людзі ў вёсцы цяпер пісьменныя, культурныя і маюць вялікую неабходнасць у добрых п'есах. Мы любім не толькі працаваць, але і вяселіцца, спяваць, добра правесці свой адпачынак.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Да поэтыя вечара зацягнулася гутарка калгаснікаў пра аповесць «Станаўленне», пра літаратуру. Выказванні іх паказалі, што яны вельмі цікавіцца літаратурай. Літаратура сапраўды становіцца часткай агульна-народнай справы. А гэта ўскладзе вялікія абавязкі на нашых пісьменнікаў, прымушае іх сур'ёзна ставіцца да свайго працы, аддаваць усё свае сілы для служэння народу.

Малады беларускі паэт Мікалай Гамолка правёў у калгасе «Чырвоная воля», Жыткавіцкага раёна, Палескай вобласці, гутарку аб беларускай літаратуры. У гутарцы прынялі ўдзел калгаснікі, калгасніцы, старшыня калгаса, партгор, сакратар прычайнай камсамольскай арганізацыі, настаўнік.

Сумесна з суседнімі калгасамі да Вялікай Айчыннай вайны і пасля яе заканчэння калгас праводзіў значную работу па асушцы забалочаных зямель. Вось чаму перад пачаткам гутаркі вырашана было прачытаць аповесць Усевалода Краўчанкі «Станаўленне», напісаную аб меліярацыі ў Палесці.

Некаторыя найбольш цікавыя думкі пра літаратуру, а таксама заўвагі пра аповесць «Станаўленне» мы друкуем на гэтай старонцы.

Роля камуніста ў вёсцы

Бадай няма ніводнага калгаса ў нашай краіне, у якім не было-б камуніста—правадніка ідэй большыцкай партыі сярод народа. Камуніст—гэта перадавы чалавек калгаса, выхаваны радзых савецкіх людзей у духу бязмежнай любові да свайго Радзімы, да вялікага Сталіна. Ён перадае не толькі ў сэнсе ідэйна-палітычнага развіцця, але і перадавае ў працы, у побыце. Ён аўляецца носьбітам лепшых духоўных якасцей нашага народа. Але мы на сённяшні дзень не маем ніводнага значага твора, які-б ярка паказаў арганізуючую ролю перадавога чалавека вёскі — камуніста, яго ідэйна-палітычную спеласць, духоўныя багаці яго душы. Праўда, Усе-

валод Краўчанка арабіў спробу ў свайой аповесці паказаць большыцкага кіраўніка,—я маю на ўвазе сакратара абкома партыі тав. Чарнова. Але пісьменнік не вывёў яго на арэну жыцця, мы бачым тав. Чарнова толькі ў кабінце, а таму вобраз застаўся поўнасна не раскрытым, не даведзеным да канца. Я вельмі жадна пачытаць твор, у якім бы-бы выведзены новы герой калгаснай вёскі, сапраўдны пераўтваральнік жыцця, змагар за шчасце народа, мужны салдат вялікай сталінскай арміі—камуніст.

А. АРШКА,
сакратар партарганізацыі
Руднянскага с/с.

НАМ ТРЭБА ПЕСНЯ

Да вайны чула я часта, як спяваліся песні пра маладую калгасніцу, пра чысты валакісты лянок. Пасля даведлася я, што напісаў іх Янка Купала.

Складна гучалі гэтыя песні. Былі яны суладны калгаснай працы, настрою людзей, іх шчасліваму жыццю. Адчуваўся ў іх радасць за свой светлы лёс. Песні Янкі Купала былі такімі бліжэйшымі нам і зразумелымі, бо яны напісаны проста, напісаны так, як нам самім хацелася сказаць, толькі слоў такіх прыгожых не знаходзілася. У песнях спявалася пра такіх-жа калгасніц, як і я, быццам пра мяне яны былі напісаны. Музіца Янкі Купала добра ведаў наша жыццё, нашу калгасную вёску. Таму ён простымі і шчырымі словамі расказаў аб гэтым. Весе-ла гучалі да вайны песні, што прышлі на змену сумных старых песень аб цяжкім лёсе жанчын.

З таго часу прайшло не мала год, і змянілася шмат чаго на свеце. Закончылася вайна, народ ішоў працуе мірна. Пасталі за вайну людзі, і нічога ім цяпер не страшна. Што і кажаць, цяжкавата даводзіцца часам, але спяваць хочацца.

Многа маглі і кургану раскідана па зямлі. Чаму-ж у песні не ўспомніць пра тых, хто прайшоў за сваю гарачую кроў? Варта песні і тыя, што засталіся ў жыццях і вечную славу набываюць сабе сваёй працай. Але не напісалі яшчэ нашы паэты такіх песень пасля вайны. У вялікім даўгу яны перад калгаснікамі. Партыя і ўрад званне Героя так-жа, як у час вайны надавалі званне Героя за гераніяны подзвігі воінам Савецкай Арміі. Пра нас, пра герояў сацыялістычнай працы на калгасных палях, чакаем мы вамага слова, таварышы пісьменнікі.

В. БАРАНАВА,
звеняўка калгаса.

Неаднараза ў часы веснавой сябы перад калгаснікамі Рэчыцкага раёна, Гомельскай вобласці, выступалі народны хор вёскі Азяршчыны пад кіраўніцтвам калгасніцы Т. Лапацінай.
На эдымку: удзельнікі хора выконваюць беларускі народны танец «Кадрыль».
Фота А. Дзітлава.

Даць больш кніжак у вёску

Тут нам прачытаў аповесць нашага зямляка Усевалода Краўчанкі. Гаворыць, яна даўно была надрукавана. Але мне, як і некаторым другім прысутным тут, не давялося чытаць яе. А яна-ж напісана пра нас, напісана пра асушку балот на Палесці, і прачытаць яе кожнаму, хто працаваў і працуе на меліярацыйных работах—вельмі карысна. Чаму-ж мы раней не чыталі яе?

Прайшоў ўжо тры гады пасля вайны, але мы мала бачылі новых кніжак. Я ведаю нашых выдатных пісьменнікаў Янку Купала, Якуба Коласа, Міхася Лынькова, Кандрата Крапіву. Але іх ведаю толькі па тых кніжках, якія чытаў да вайны. Я амаль кожны дзень заходжу ў нашу краму, думаю, а вось, урэшце, і з'явіцца што-небудзь новае з літаратуры. Але кніжкі бываюць радка і нязбыццё іх цяжка. Заходзіў у нашу раённую бібліятэку. Некалькі разоў давялося вяртацца ні з чым—часта бібліятэка бывае замкнёнай. Але я ўрэшце трапіў, калі бібліятэка была адчынена, і ўбачыў, што кніж-

ня падцы яе амаль пустыя. Ніякіх новых твораў нашых пісьменнікаў няма.

— Чаму?—запытаўся я.—Не пішучь яны, ці што?

— Пісаць яны пішучь, але нам іх кніжак не дасяляюць.

Усё-ж з пустымі рукамі нельга было вяртацца, давялося ўзяць нейкую абшарпаную кніжку, у якой не было ні пачатку, ні канца.

Я пытаюся, чаму такія абмяжаваныя адносіны да нас з боку гандлёвых арганізацый? Чаму мы не бачым добрых кніжак? Вельмі хочацца чытаць. Я чытаў да вайны «Як гартвалася сталь» Нікалая Астроўскага. Цудоўная кніжка. Вельмі моцна палюбіў Паўла Карчагіна, пасля гэтага ўвесь час імкнуўся быць падобным да яго. Гэта кніжка пранесла мне вялікую карысць.

Мая просьба—наклапаціцца, каб вёска магла атрымаваць новыя кніжкі нашых пісьменнікаў.

РЬГОР КРАЎЧЭНЯ,
калгаснік.

Гаспадар

Паўнаў пабе, калгасны старшыня,
Хоць шчы не маеш зоркі залатой;
Цябе сустрэла ў полі цішыня,
Ледзь толькі неба ўспыхнула зарой.

Навокала без краю і без меж
Абшары ўжо засеяны зямлі...
І ты, як рупы гаспадар, ідзеш,
Адчушы сілы маладой прылі.

Ужо рассяўся на полі змрок,
Відаць па ўсім, што ты сядзеш ваіны,
Бо постаць стройная і цяжкі крок,
І ордэнскі лентачкі відны.

Калі-ж ты лёгка да зямлі прыпаў,
Рукой кранушы маладую рунь,
Што узшыла за ноч, разлішы хлёмны пах,—
Зайздросціў я палёў гаспадару.

Паказаць чалавека працы

Аповесць «Станаўленне» Ус. Краўчанкі—цікавы твор. Пісьменнік своечасова адгукнуўся на падзеі нашага часу. Наша краіна залечвае раны вайны. Вырастаюць новыя фабрыкі і заводы, аднаўляюцца разбураныя электрастанцыі, будуцца новыя дамы. На калгасных палях ідзе барацьба за атрыманне высокіх ураджаяў. Спартыначоць брыгада з брыгадаў, зьяно са зьяном, людзі ад імяна да імяна дбайна даглядаюць сваё зямлю. Яна павінна даць багаты ўраджай.

Ус. Краўчанка ў свайой аповесці паказвае адзін з участкаў гэтых вялікіх аднаўленчых работ—асушку балота Пагіблага на Палесці.

Людзі, апісаныя ў аповесці, сумленныя і працавітыя. З першых-жа старонак мы знаёмымся з дэмабілізаваным афіцэрам Міколам Чайкіным. Чайкін падобны да тысячы савецкіх людзей, якія апынуліся да мірнай працы.

Добра запамінаюцца і другія людзі з аповесці. Гэта перш за ўсё Міна Міхайлавіч, машыніст экскаватара. Дзякуючы яго намаганням пераадоляюцца цяжкасці, што ўзніклі ў сувязі з ажыццўленнем плана асушкі Пагіблага. Ён рамантуе экскаватар, працуе машыністам па праекцыям галоўнай магістралі.

У паміж застаецца і старшыня Бярозавскага калгаса Іван Грабок. Гэта рунны, гаспадарлівы чалавек, поўны жыццёвых сіл і імкнення да вялікіх планаў адбудоўны гаспадаркі. Ён з радасцю ўключаецца разам з усімі людзьмі свайго калгаса ў работу па асушцы балота. Ён лепшы па-

У Кіраўніцтве па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР

АБМЕРКАВАННЕ СПЯКТАКЛЯ „КАНСТАНЦІН ЗАСЛОНАЎ“

21 мая Мастацкі совет абмеркаваў спектакль «Канстанцін Заслонаў» у тэатры імя Янкі Купалы. З докладам выступіў начальнік тэатральнага адзела Кіраўніцтва па справах мастацтва тав. Ул. Няфэд.

Аналізуючы п'есу і спектакль, ён адзначыў, што гэты глыбока-ідэйны, мэтаанакіраваны спектакль хвалюе глядача надвычайнай палыміянасцю і эмацыянальнасцю. У ім упершыню ў беларускай драматургіі створаны вобраз вялікага Сталіна і народнага беларускага героя Заслонава.

Аднак, спектакль мае на сабе аднакі недахоп п'есы, якія патрабуюць неадкладнага выпраўлення. У п'есе «Канстанцін Заслонаў» шмат нелагічнага, выпадковага. Тэкст п'есы выключна службовы. Амаль няма філасофскіх абагульненняў учынкаў і паводін герояў.

Майшоў пайшоў па правільнаму шляху ў імкненні паказаць народнага героя. Калі-б ён збраў і правільную форму для ўвасаблення сваёй задумі — жанр народнай драмы — п'еса была-б значна лепшай, чым цяпер. Аднак, аўтар хоць і адыйшоў ад жанра дэзэты, але не дайшоў да сапраўднай народнай драмы.

Вобраз Заслонава вельмі цікавы ў п'есе. Але пакуль што Заслонаў паказаны ў п'есе толькі ў дзеянні, праз свае ўчынкі. Дадатны якасці народнага героя раскрыты не тым шляхам, які нам ацэнка правільным.

Спаўчывіне знешняй прастаты і духоўнай велічы вызначае сутнасць вобраза героя нашга часу. Не толькі на гераічных учынках Заслонава, але і на яго ўнутраных якасцях павінна выхоўвацца наша маладая пакаленне. Але гэтыя якасці пакуль што паказаны ў п'есе толькі намёкам. Нехпае абагульняючай ідэалізацыі вобраза героя. «Гераічная справа патрабуе гераічнага слова», — кажаў Аляксей Максімавіч Горкі. Гераічная справа Заслонава не падмацоўваецца ў п'есе гераічным словам.

Недахопы п'есы аб Заслонаве выяўляюцца таго, што багатыя факты жыцця і дзейнасці Заслонава ў падполлі закрылі сабой не менш багаты ўнутраны свет героя.

Трэба ўсё-ж сказаць, што п'еса А. Маўзона азнача паўнёй і глыбей паказвае вобраз Заслонава, чым усе іншыя п'есы аб ім. З пункту гледжання кампазіцыйнага, п'еса А. Маўзона ўдалая. Дзеянне развіваецца цікава і імкліва. Трэба толькі заключную карціну арганічна звязаць з сюжэтам п'есы. Наогул, над апошняй сцэнай трэба сур'ёзна паздумаць.

Вобраз начальніка Цэнтральнага штаба партызанскага руху невыразны і мастацка перакараўчы.

Дакладчык адзначыў, што п'еса значна палепшылася ў выніку работы тэатра з аўтарам, асабліва рэжысёра спектакля К. Саннікава, які паставіў задачу раскрыць п'есу ў гераіка-рамантычным плане і ўдала вырашыў яе. Спектакль выразна даносіць ідэю п'есы.

Гераічныя подзвігі савецкіх людзей, паказаных у спектаклі, пацвудзілі іх глыбока хвалююча глядача. Рэжысёр даводзіць да кульмінацыі ўсе сюжэтныя лініі ўзаемаадносін вобразаў у п'есе. У выніку правільна знойдзена гераіка-рамантычнага вырашэння спектакля ён асабліва моцна ўдзяліўца на глядача.

У рамантычным спектаклі мастак адгрывае вялікую ролю. Але мастак Ушакоў не да канца даў гераіка-рамантычнага вырашэнне афармленню спектакля. Пралог зроблены правільна. Ён настрайвае глядача на нейкія значныя падзеі. Плакатынаса арганічна для гераіка-рамантычнага вырашэння тэмы. Умоўна рэалістычнае вырашэнне кватэры Заслонава і кабінета Хірта таксама здаецца нам правільным. Але афармленне дэпо і асабліва кватэры Крушыны, якое мяжуе з натуралістычным вырашэннем, прыводзіць да таго, што вялікія пацвудзі туг гучыць прыняжма. Увогуле ўвесь спектакль, за выключэннем 6-й карціны, вырашаны ў адзіным гераіка-рамантычным стылі.

Затым докладчык аналізуе ігру актараў. — Надзвычай таленавіта, — гаворыць ён, — ролю Заслонава выконвае Б. Платонаў. Воля, розум, рашучасць — усё гэта знаходзіць надзвычай ярка ўвасабленне ў вобразе, створаным Б. Платонавым. Незадавальняе толькі, што ўвесь час, нават у асяроддзі сям'і, Заслонаў-Платонаў

застаецца сабраным, схаваным у сабе. Неабходна другі маналог Заслонава, дзе ў алегарычнай форме падаецца мінулае героя, перадаць іншай дзейнай асобе, песню замяніць маналогам, у якім-бы раскрылася глыбіня душы героя. Калі ёсць магчымасць, трэба выключыць сцэну з ліхтарыкамі, якая дэзэтыфікуе асобу п'есы і паказвае непрыемнае ўражанне. Таксама трэба падкрэсліць асяцярожнасць канспіратара Заслонава. А цяпер ён носіць пры сабе пракламацыі і лістоўкі, трымае ў кватэры зброю і г. д.

Нераскрыта ў спектаклі тэма партыйнага кіраўніцтва. Вобраз Корана (арт. П. Пекур) не можа задаволіць глядача. У ролі Ані І. Ждановіч імкнулася скарыстаць усе сродкі сцэнічнага выяўлення, але тэкст ролі настолькі бедны, што нават талент артыста не вырастоўвае гэты вобраз.

Вобраз начальніка штаба (арт. І. Шаўла), які ён паказаны ў спектаклі, таксама не задавальняе. Але ў гэтым нельга вінаваціць актара з той прычыны, што мастацкі партыялы для стварэння поўназначнага вобраза ў п'есе няма.

Бясспрэчнай удачай аўтара і тэатра з'яўляюцца вобразы рабочых: Кроплі, Крушыны, Касцюковіча, Семнюка, Аканіча. Кожны з іх мае свае асаблівасці, унутраны і знешні змест, але ўсіх іх яднае любоў да Радзімы і нявінасць да ворага. Кропля — Г. Глебаў — дасканала вобраз, унутрана і знешня закончаны. Ён просты, шчыры, вялікі, праўдзівы. Гэта сапраўды савецкі чалавек. Не менш цікавы і сваеасаблівы Крушына — У. Дзязюшкі. Знешня Крушына ціхі і спакойны, але ў душы яго ўсё кіпіць. Актар стварыў моцны характар чалавека, поўнага ўнутранай пераканаўчай сілы. Касцюковіч — У. Гаратаў, вабляў непасрэднасцю, чыстатай, вялікім душэўным характаром. Сцэну допыту ён праводзіць вельмі добра. Просты, шчыры Семнюк — С. Хацкевіч. Пакідае прыемнае радзёнае ўражанне Аканіч — Б. Уладзімірскі.

У яго ёсць тэмперамент і добры пафас, неабходны для рамантычнага вырашэння вобраза. Вельмі добра праводзіцца актара апошняга сцэна допыту.

У вырашэнні вобразаў немцаў тэатру ўдалося адыйсці ад шаблону. Я лічу ўдалымі работамі вобразы: Хірта — Бірыла, Гамера — Краўцоў і Нейгауза — Іванюк; запамінаюцца такія амаль «бесславесныя» персанажы, як Ганс і Яфрэйтар.

У двух апошніх канцэнтраваны тэма жыццельнага рысы, уладзіўшы немцам, якія крыва вуваюцца Хіртаў і Нейгаузам. Удалая сцэна ў 5-й карціне з франтамі немцаў. У такім спектаклі гратэскавыя асобы жанравыя «спаўзанняў» у пралогу ў Майска, а таксама ўсё сцэна ў доме Крушыны. Задавальняе яснасць задумі, правільны рытм спектакля, які надае пачатковую прозу.

Дадзеныя Платонава раскрылі ў спектаклі поўнасцю. Майстра слова, вельмі разумны актёр, ён здолеў раскрыць падтэкст ролі. Багатыя душэўныя рухі савецкага чалавека, яго інтэлект выявіў Платонаў у гэтым вобразе. Гэта лепшая яго роля. Хацелася-б толькі бачыць Заслонава з шчырай усмешкай на твары, калі ён сьрод сваіх. Тут павінна выявіцца жыццерадасць Заслонава.

Кропля-Глебаў — вельмі поўназначны вобраз. Адчуваецца ўнутраная ўзнятасць Кроплі. Вялікая шчырасць вызначае выкананне Дзязюшкі (Крушына). Але пераход ад цікага, маўлявага і стрыманага да чалавека, які раптам кінуў у «зраднік», трэба выказаць ярчэй. Удалы Гаратаў-Касцюковіч. Уладзімірскі-Аканіч больш просты і арганічны, чым Сурькаў. Але вобраз маладагвардзейца — што ўвасобіў-бы рысы Алега Кашава і Цюленіна, не ўнікае яшчэ.

Ждановіч-Аня іграе матхніна. Ёй удалося перадаць душэўную інтэлігентнасць гераіні. Момантамі ў ёй адчуваецца Уля Громава. Але зместу ў ролі надзвычай мала, каб можна было стварыць поўназначны, хвалюючы вобраз.

Праблема паказу немцаў не вырашана. Яны не шаблонныя, не карыкатурныя, але характэрнае і няма. Больш удаліся актара

— Тав. Няфэд спаслаўся на Ляонава, — гаворыць Рамановіч, — апусціўшы імёны Сіманова, Пагодзіна, Вірты і раду іншых. Невыпадкова таму спрэчка аб жанры. У п'есе Маўзона няма ярка выяўленага жанру, таксама, як і ў цэлым радзе іншых п'ес. Ён не трэба цяпер шукаць у п'есі старой драматургіі п'эзію рубрыкі, да якой можна было-б аднесці п'есу нашых дзён. У нашай драматургіі нараджаюцца новыя жанры, якія вызначаюць цяпер яшчэ рана. Прэтэнзіямі да чыстаты жанра т. Няфэд знішчыў п'есу на двух абмеркаваннях, неафіцыйна забараніўшы тэатру працаваць над ёй. П'еса мае кібы, але ў ёй ёсць вобраз Заслонава, які захапіў увесь калектыў тэатра. Гэты вобраз нясе ў сабе вялікі ўнутраны змест. Вобраз, створаны Платонавым, багаты і змястоўны. Добра паказаны рабочы калектыў. Хацелася-б убачыць жыццё Заслонава сярод таварышоў, дзе-б ён паказаўся адрыткам, без маскі.

Натхнёна створаны вобраз таварыша Сталіна (актор Л. Рахленка). Але ў выкананні актара яшчэ адчуваецца ўнутраная скванасць. Надзвычай удалы вобраз Кроплі (Г. Глебаў). Вобразы Корана і Ані патрабуюць працаваць.

Сурькаў прыдатны для ролі Аканіча. У актара не стае знешняй прынабавіцы для гэтага вобраза. У Аканіча-Уладзімірскі больш паззі, прынабавіцы, маладосці.

Удзельныя сур'ёзна адносяцца да работы з аўтарам і актара характарызоўчы рэжысёра К. Саннікава. Спектакль «Канстанцін Заслонаў» — вялікае дасягненне і рэжысёра і актараў. Гэты спектакль адначасна перадае тэатрам шляхі, па якіх трэба ісці далей.

Адчуванне праўдзівасці ўсяго, што адбываецца на сцэне, і палыміянасць апавядання — вось, што хвалюе і з'яўляецца каштоўным у спектаклі, — кажаў у сваім выступленні Л. Літвінаў. — Палыміянасць людзей, паказаных у п'есе, натхняла калектыў тэатра ў час работы над спектаклем. Аналіз п'есы, зроблены т. Няфэдам, не ўсёмі задавальняе. Праўда, у п'есе ёсць рад нелагічнасцей, але глядзчы не забываюць іх, таму што спектакль захапляе, хвалюе. П'еса драматургічна напісана добра, яна ідэйна-мэтаанакіраваная і жыццёвая.

Рэжысёрская работа ў спектаклі вызначаецца вялікай шчырасцю.

Рэжысёр тут — самастойны. Агульная стрыманасць формы дапамагае стварэнню найбольш правільнага і поўнага ўвядзення аб тых гераічных справах, якія адбываюцца на сцэне. Стрыманасць і строгае пракскае спектакль ад пачатку да канца. Апошняя сцэна звязана з першым вялікім ўнутраным радством. Спектакль вызначаецца аднастайнасцю (за выключэннем асобных жанравых «спаўзанняў» у пралогу ў Майска, а таксама ўсё сцэна ў доме Крушыны). Задавальняе яснасць задумі, правільны рытм спектакля, які надае пачатковую прозу.

Дадзеныя Платонава раскрылі ў спектаклі поўнасцю. Майстра слова, вельмі разумны актёр, ён здолеў раскрыць падтэкст ролі. Багатыя душэўныя рухі савецкага чалавека, яго інтэлект выявіў Платонаў у гэтым вобразе. Гэта лепшая яго роля. Хацелася-б толькі бачыць Заслонава з шчырай усмешкай на твары, калі ён сьрод сваіх. Тут павінна выявіцца жыццерадасць Заслонава.

Кропля-Глебаў — вельмі поўназначны вобраз. Адчуваецца ўнутраная ўзнятасць Кроплі. Вялікая шчырасць вызначае выкананне Дзязюшкі (Крушына). Але пераход ад цікага, маўлявага і стрыманага да чалавека, які раптам кінуў у «зраднік», трэба выказаць ярчэй. Удалы Гаратаў-Касцюковіч. Уладзімірскі-Аканіч больш просты і арганічны, чым Сурькаў. Але вобраз маладагвардзейца — што ўвасобіў-бы рысы Алега Кашава і Цюленіна, не ўнікае яшчэ.

Ждановіч-Аня іграе матхніна. Ёй удалося перадаць душэўную інтэлігентнасць гераіні. Момантамі ў ёй адчуваецца Уля Громава. Але зместу ў ролі надзвычай мала, каб можна было стварыць поўназначны, хвалюючы вобраз.

Праблема паказу немцаў не вырашана. Яны не шаблонныя, не карыкатурныя, але характэрнае і няма. Больш удаліся актара

Творчы вечар І. Балодзіна ў Маскве

У Маскве, у вялікай залі Цэнтральнага Дома работнікаў мастацтва СССР, адбыўся творчы вечар народнага артыста БССР І. М. Балодзіна.

Вечар адкрыўся ўступным словам лаўрэата Сталінскай прэміі, заслужанага дзеяча мастацтва БССР тав. І. Любана. Ён расказаў шматлікаў аўдыторыі аб вельмі цікавай шырокіх мас працоўных Беларусі да дзёноў мастацтва, аб жыццём і творчым шляху народнага артыста Балодзіна.

рам Ганс (Ліхач), яфрэйтар (Струсевіч), Нейгаўз у выкананні Іванова не «здзіўляе» інтуіцыяй, яму не стае «хвалы», таму і няма пайдніка. Таксама незразумела, чаму Хірт паверыў Заслонаву. Дэкарацыі вырашаны добра! Ёсць рамантычнасць. Музыка задзудзювая. Але ў ёй адсутнічае лейтматыў Заслонава.

Галоўным крытэрыем пры ацэнцы спектакля павінна быць ідэйнасць. Спектакль нясе глыбокую ідэю. Але калі-б гэты твор не з'яўляўся мастацкім, ён не хвалюваў-бы так глядача, як хвалюе цяпер.

Мастацкі кіраўнік тэатра Г. Глебаў сказаў: «Галоўнае, што ёсць у спектаклі — гэта вобраз Заслонава. Ён аздаўся з усімі напраўкамі, што былі прапанаваны, адначасна пры гэтым, што афармленне апошняй сцэны вельмі інтэлектуальна і патрабуе выпраўлення. Глебаў гаварыў аб няправільнай пазіцыі Кіраўніцтва па справах мастацтва і Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР у рабоце з маладымі аўтарамі. Кіраўніцтва нічым не дапамагла тэатру ў рабоце над п'есай, таксама як і Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР не дапамог маладому аўтару Маўзону выправіць кібы яго першага твора.

У сваім блытаным выступленні А. Ус, крытыкуючы, правільней, знішчаючы п'есу, выказаў няправільныя погляды на сучасную драматургію. Гэта выступленне не выклікала належнай крытыкі выступаючых членаў Мастацкага савета.

Недахопы п'есы кампенсуюцца яе станоўчымі якасцямі, — кажаў А. Брон. — Драматургічны бок п'есы Маўзона больш моцны, чым у шмат якіх сучасных п'есах. Атрымаўшы музычны спектакль па сіле ўздзеяння. Спектакль хвалюе і можа таму служыць узорам. Спектакль павінен стаць музычна-эмацыянальным ад пачатку да канца. Трэба вывесці музыку з рамак антрактажнага характару і напоўніць ёю спектакль. Правільна скарыстаны малы склад аркестра. Брон адзначыў таксама добрую работу дырыжора Куніна.

У заключны абмеркаванні выступіў начальнік Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР П. Лютаровіч.

Грамадская думка аб спектаклі, якая складалася і знайшла сваё адлюстраванне на старонках нашых рэспубліканскіх газет, правільна ацэньвае нашу работу. У спектаклі паказаны вобраз народнага героя Канстанціна Заслонава, паказаны вобраз вялікага Сталіна ўпершыню ў беларускай драматургіі і тэатральным мастацтве. Гэта вялікая заслуга тэатра.

Спектакль «Канстанцін Заслонаў» з'яўляецца адказам тэатра на Пастанову ЦК ВКП(б) аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паліпшыню.

Палітычнае значэнне спектакля ў тым, што ён выхоўвае патрыятычныя пацвудзі ў народзе, правільна адлюстроўвае гераічную барацьбу беларускіх партызан, хоць і не ахоплівае ўсе правыя яе. Гэты спектакль — дасягненне ў тэатральным мастацтве БССР. Гэты спектакль будзе жыць доўга ў рэпертуары тэатра. Мы павінны ведаць, што Заслонаў, як нацыянальны герой, павінен абагульняць гераічныя намаганні ўсяго беларускага народа.

Трэба паглыбіць і тэму партыйнага кіраўніцтва ў спектаклі, паказаць работу Корана ў дэпо. Вобразу Ані Крушыны некалькі сцэна на сцэне. Трэба пашырыць рамкі яе дзеяння, узабагаціць слоўны матэрыял ролі.

Трэба асабліва ўдасканальваць заключную сцэну, не спыняючыся нават перад значнай перапрацоўкай тэкста і ўвядзеннем новых дзейных асоб у гэтую сцэну. Некаторыя антракты можна запам'януць, як прапанаван тав. Саннікаў — партызанскай песняй. Можна дапрацаваць і тэкст і музыку. П'еса мае шмат недахопаў, але іх можна выправіць. Трэба памятаць, што адказную тэму аб народным героі ўзяўся вырашыць малады драматург, а тэатр падтрымаў яго ініцыятыву, арганізаваў работу з маладым пісьменнікам і ў выніку стварыў спектакль, які з'яўляецца сапраўдным адказам на пастанову ЦК ВКП(б).

Балодзіна дасягнуў за апошнія гады значных поспехаў у вакальным майстэрстве, тэхніка якога спалучаецца з пацвудзі стылю твора, з адчуваннем музычнага вобраза, з разуменнем і выразнай падачай музычнай фразы.

У творчым вечары І. Балодзіна прынялі ўдзел: салістка Вялікага тэатра СССР, заслужаная артыстка РСФСР Е. Шуцкая, артыст Ярохін і лаўрэат Усесаюзнага конкурса музыкантаў-выканаўцаў Марыя Поляк, якая з вялікім майстэрствам выканала іспанскую расподыю Ліста.

Масква (наш кар.). Міх. ДЫМНЫ.

Гастролі тэатраў рэспублікі

Пачаўся сезон летніх гастролі тэатраў БССР. Беларускае Дзяржаўнае драматычнае тэатр імя Янкі Купалы з 1 чэрвеня выязджае ў Гродно, дзе пакажа спектаклі «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона, «За і тых, хто ў моры» Б. Лаўрэнэва, «Платон Крчач» А. Карнейчыка, «Паўлінка» Я. Купалы, «Рамэо і Джульета» В. Шакспіра і інш. З 5 чэрвеня ў Мінску драматычны тэатр імя Якуба Коласа. Стадзіянаму глядачу будуць паказаны: «Рускае пытанне» К. Сіманова, «Крэмлёрскія куранты» Н. Пагодзіна, «На баям спеце» П. Ніліна, «Рэвізор» К. Гогаля, «Гамлет» В. Шакспіра, «Несцерка» В. Вольскага і інш.

Рускі Дзяржаўны драматычны тэатр БССР у чэрвені наведвае Брэст, а з 16 ліпеня па 20 жніўня будзе на гастролі ў Мінску. Тэатр пакажа спектаклі «Дарога перамогі» В. Салаўёва, «Старыя сябры» Л. Малюгіна, «Атэла» В. Шакспіра і інш.

Літвінскі Дзяржаўны тэатр БССР у летнім сезоне наведвае Бабруйск і Магілёў, дзе пакажа паставіў «Паўстанне ў Гета» П. Маркіша, «200.000» Шлоам Алейхэма, «Рускае пытанне» К. Сіманова і інш.

У Віцебску і ў Брэсце будзе гастроль тэатр музычнай камедыі БССР. У яго рэпертуары апэраты «Вяселле ў Малінаўцы» Б. Аляксандрава, «Блакітная мазурка» Легава, «Баядэра» Кальмака, «Гейша» Джонса і мантаж апэраты Стрэльнікава «Халоска».

Магілёўскі абласны драматычны тэатр 15 чэрвеня выязджае ў Віцебск. Мазыр і Пінск наведвае Бабруйскі абласны тэатр, Брэст і Баранавічы — Палескі абласны тэатр; Пінск, Мазыр і Барысаў — Баранавіцкі абласны тэатр.

Тэатр Ленінскага камсомола БССР выязджае на гастролі спачатку ў Баранавічы, а затым у райны Брэсцкай вобласці.

НА ШАКСПІРАЎСКОЙ КАНФЕРЭНЦЫІ

У канцы красавіка Усерасійскае тэатральнае таварыства правяло ў Маскве штогоднюю навуковую канферэнцыю, прысвечаную праблемам вывучэння творчасці Шакспіра і новым дасягненням савецкага шакспіразнаўства. У вялікім конферэнцыйным кабінетам Шакспіра Усерасійскага тэатральнага таварыства, у дзень адкрыцця канферэнцыі прынялі ўдзел выдатныя майстры савецкага тэатра: народны артыст СССР Ю. Юр'еў, народны артыст РСФСР К. Елзаская, В. Яршоў, П. Мансурава і другія. Гледзцам былі паказаны ўрыўкі трагедый і камедыі Шакспіра — «Гамлет», «Атэла», «Рычард III», «Утайманне няўрмстлівай». Трох розных Гамлетаў убачылі глядзчы на сцэне вялікай залі Дома актара, дзе адбывалася канферэнцыя: заслужанага артыста РСФСР Д. Дуднікава (Ленінград), народнага артыста РСФСР П. Гайдзубова (Масква) і народнага артыста БССР П. Малчанава (Віцебск). Найбольшы поспех прыпаў на долю прадстаўніка беларускага мастацтва. Нават малазная мова не перашкодзіла глядачам, сярод якіх былі вядомыя ўсяму Саюзу вучоныя шакспіразнаўцы, тэатральныя крытыкі, перакладчыкі і акторм

розных пакаленняў, адвадзіла ацаніць нялізну інтэрпрэтацыі, свежасць сцэнічных фарбаў, глыбіню і кіпучы тэмперамент актара. У вобліку яго Гамлета перш за ўсё вабяць глядача рысы сапраўднага героя эпохі Адраджэння — мужнага і палыміянага, адважнага і імклівага, мудрага і смутнага, лірычнага і мяжкага. У трох кароткіх маналогам, якія былі прачытаны Малчанавым на вечары, актору ўдалося тонкімі штрыхамі раскрыць розныя бакі душы свайго Гамлета. Гамлет Малчанава паўстаў перад намі, як філосаф і змагар, змтар за праўду, за чалавечнасць, за ідэалы высокай і вечнай. Ярка тэатральна форма, у якую ўкладзе акторм думі і пацвудзі свайго героя, форма, прадэктываная ўнутранай праўдай характару, якая да маладога Гамлета, прачытаным на вечары, тое цудоўнае спалучэнне праўдзівага і гераічнага, тэатральна-ўзнятага і псіхалагічна-паглыбленага, якое так уладзіва тэатру Шакспіра.

Выступленне П. Малчанава на міжскай Шакспіраўскай канферэнцыі можна разглядаць, як вялікую перамогу беларускага мастацтва.

Масква (наш кар.). З. ФЕЛЬДМАН.

„МОЙ ЛЮБІМЫ ГЕРОЙ“

У Гомельскай абласной бібліятэцы імя Леніна днямі быў праведзены цікавы літаратурны вечар на тэму: «Мой любімы літаратурны герой».

У вечары прынялі ўдзел студэнты і навуковыя работнікі літфака педінстытута, вучні старэйшых класаў і выкладчыкі літаратуры сярэдніх школ.

Удзельнікі вечара гаварылі аб любімых героях лепшых твораў савецкай літаратуры.

Настаўнік Завіша, студэнт педінстытута Карабедзьнік, вучні-дзясяцікласнікі гарадскіх школ у сваіх выступленнях адзначалі вялікую мастацкую сілу «Маладой

гвардыі» А. Фадзеева і цудоўныя вобразы камсомольцаў падпольнай арганізацыі, узначальваемай Алегам Кашавым.

Настаўніца Жэрэдзіна спявала ўзгучу слухачоў на выдатным твары П. Вершыгары «Любі з чыстым сумленнем» і зрабіла аналіз вобразаў апавесці.

Чытачы абмеркавалі «Першыя радасці» К. Федзіна, «Аповесць аб сапраўдным чалавек» Б. Палавога, «Спадарожнік» В. Панавай і інш.

Канферэнцыя чытачоў значна садзейнічала папулярнасці лепшых твораў вясельскіх пісьменнікаў.

М. КАРПАЧОУ.

Ленінградская кніжная графіка

Днямі з Ленінграда ў Маскоўскае аддзяленне Саюза савецкіх мастакоў прыязджалі ленінградскія графікі з выстаўкай сваіх апошніх работ на ілюстрацыі і афармленні кніг, якія выйшлі галоўным чынам пасля вайны. У той час, як у мінулым годзе на Усесаюзнай мастацкай выстаўцы былі работы толькі 20 графікаў,

каталог гэтай выстаўкі налічвае больш 40 мастакоў. Акрамя добра вядомых мастакоў — Васняцова, Кавашвіча, Курдава, Чарушына, Юдовіна, Якабсона і іншых, на гэтай выстаўцы прадстаўлены маладыя мастакі: Власаў, Дваракоскі, Зянькоўкі, Мезярніцкі, Цыцберг, Шыммарова.

Кабінет тэатра для дзяцей

Пры Усерасійскім тэатральным таварыстве пачаў працаваць кабінет тэатра для дзяцей. Ён ставіць сваёй задачай вывучэнне творчай практыкі і абагульненне вопыту тэатраў юнага глядача і тэатраў лялек. У гэтых мэтах будуць практыкавацца абмеркаванні новых работ тэатраў, рэжысёраў, актараў, мастакоў, гуказапісчыкаў выканаўцаў у тэатрах Масквы. Пласцінкі з такімі запісамі будуць дасыланы ў перыферыйныя тэатры юнага глядача.

Кабінет рыхтуе да выдання «Зборнік «Праблемы савецкага тэатра для дзяцей». У зборнік уойдуць арты